

ÖVRIGA RELATIONER

Den forskning som diskuterats ovan fokuserar på nära relationer som binder samman individer till kärnfamiljer. Men det finns andra typer av sociala relationer som kopplar ihop individer i tid och rum och som påverkar var man bosätter sig. Studiekamrater från gymnasiet och universitetet kan vara betydelsefulla, särskilt för var ensamstående bosätter sig. Detta vill vi studera framöver.

Intressant är också hur de olika komponenter som diskuterats här i kombination med varandra reproducerar existerande segregationsmönster. Det är möjligt att komponenterna sammantaget är viktigare än summan av varje delkomponent och att de tillsammans utgör en betydelsefull mekanism som bidrar till segregationen. För att undersöka det krävs en avancerad simuleringsmodell som simultant beaktar samtliga faktorer. En sådan modell skulle göra det möjligt att analysera de nätverksbaserade segregationsmekanismerna och undersöka hur viktiga de är relativt andra mekanismer så som etnisk homosocialitet och diskriminering. Resultaten skulle göra det möjligt för politiker och andra beslutsfattare – om de så önskar – att utveckla effektivare åtgärder för att långsiktigt minska den etniska segregationen.

8. EN NÄTVERKSANALYS AV FAMILJEBILDNINGSMÖNSTER MELLAN OLIKA ETNISKA GRUPPER I SVERIGE²⁵

Samtidigt som andra världskriget tog slut gick Sverige från att ha varit ett historiskt emigrantland till att bli en nettomottagare av invandrare. I dag är ungefär en femtedel av Sveriges befolkning antingen född utomlands eller har en förälder som är det. Denna demografiska omvandling har skapat debatt om det multietniska samhället. Forskningen om etniska relationer i Sverige – olika typer av integration och utanförskap – är högaktuell, både för den vetenskapliga debatten och som underlag för policybeslut.

I sociologiska sammanhang är familjebildningar mellan olika grupper en klassisk indikator på integration (Merton 1941; Alba & Nee 2009; Song 2009; Rodríguez-García 2015). Många har således undersökt mönster inom och mellan olika etniska grupper med avseende på giftermål, övriga registrerade partnerskap och barnafödslar. I såväl USA och Europa som Skandinavien visar studier överlag på en med tiden tilltagande grad av familjebildning mellan grupper. Många ser en koppling till så kallad *assortative mating*, att kaka söker maka (Kalmijn 1998), i synnerhet för likartade utbildningsnivåer (t.ex. Jacobs & Labov 2002).

I Sverige ger tillgången på registerdata unika förutsättningar för att studera såväl giftermål som barnaskaffande för en i princip komplett population över flera decennier (se t.ex. Dribe & Lundh 2008, 2011; Dribe & Nystedt 2013). En individs grupptillhörighet kan

---

25. Kapitlet är författat av Carl Nordlund.

klassificeras utifrån registrerat födelseland eller föräldrarnas födelseland. Ofta länkas frågor om familjebildning mellan den inhemska gruppen²⁶ och grupper med utländsk bakgrund till andra tillgängliga registerdata som fångar upp olika aspekter av socioekonomisk status. Studier har även kopplat sannolikheter för familjebildningar mellan den inhemska gruppen och olika invandrargrupper till empiriskt observerade skillnader och likheter i kulturella värderingar (Dribe & Lundh 2011, 2012).

När man fokuserar på hur majoritetsgruppen med inhemskt ursprung bildar familj och integreras med olika invandrargrupper så missar man ofta hur familjebildningsmönster och integration *mellan* grupper med utländskt ursprung ser ut. Här presenterar vi en pågående studie där samtliga heterosexuella familjebildningar inom och mellan såväl inhemska grupper som grupper med invandrabakgrund under perioden 1973–2007 kartläggs och analyseras. Därmed breddas den bakomliggande frågeställningen om integration så att den också täcker relationer och samspel mellan grupper med olika invandrarbakgrund samt om de familjebildande relationerna skiljer sig åt mellan män och kvinnor inom respektive invandrargrupp.

Vi använde en mer detaljerad kategorisering av individers etniska bakgrund än den som vanligtvis används. I likhet med andra studier utgick vi från föräldrarnas födelseland, men skapar även mixade kategorier då vi utökar den befintliga nomenklaturen (50 länder och landsgrupper inkl. Sverige) med 43 halvsvenska kategorier (t.ex. finländsk-svensk) och en kategori för ”blandutlänningar”. Dessutom försökte vi förstå familjebildningspreferenser mellan olika invandrargrupper utifrån internationella relationer och mått på kulturella likheter. Vårt syfte var att kartlägga eventuella geopolitiska dimensioner i mönstren för familjebildning mellan olika invandrargrupper i Sverige. Vi jämförde nätverk av familjebildningar mellan olika invandrar-

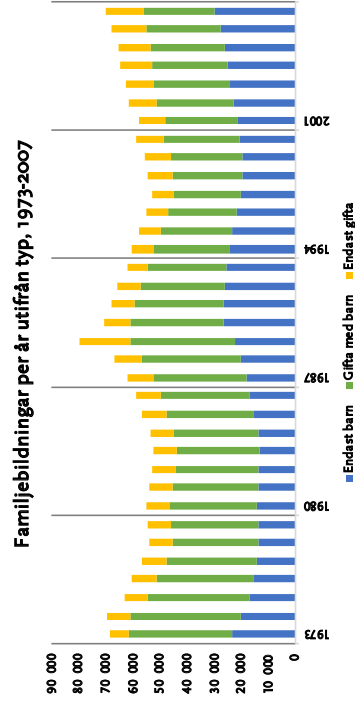
26. Här används ”inhemsk” för att referera till en individ född i Sverige, vars båda föräldrar också är födda i Sverige.

grupper med olika typer av motsvarande internationella nätverk på global nivå: bilateral migration, handel, geografisk närhet, diplomatiska och geopolitiska relationer och så vidare. Slutligen studerade vi kulturella och värderingsmässiga likheter (Inglehart & Welzel 2005).

FAMILJEBILDNINGSMÖNSTER

I registerforskningen om familjebildningar används två indikatorer på vad en familj är: giftermål (eller andra registrerade partnerskapsformer) samt gemensamma barn. Vi har samlat in båda typerna av data. I de fall där ett par är såväl gifta som gemensamma föräldrar, vilket är vanligaste situationen under tidsperioden, har relationen räknats från det som kom först. Vi utgick från data för hela perioden, men ignorerade de första och sista fem åren med hänsyn till de tidsfördröjningar som kan förekomma mellan giftermål och födseln av första barnet.

De årliga siffrorna på antalet initierade familjebildningar mellan 1973 och 2007 återfinns i figur 8.1, fördelade på de tre typer av familjebildningar vi kartlagt. Den giftermålsboom som kan noteras

Figur 8.1. Familjebildningar fördelade efter typ och år

1989 beror på förändringar av änkepensionen, vilket sporrade många att gifta sig. Boomen understryker också att mörkertalet för samborelationer är stort, eftersom relationen är svår att identifiera i tillgängliga registerdata.

För varje individ som ingår i en (eller flera) av paren i de familjebildningar som skett har individens etniska ursprung fastställts genom efterforskning av föräldrarnas födelseland, oberoende av vilket land individen själv är född i. Om det inte finns information om föräldrarna och deras födelseland används i stället individens eget födelseland.

Vi skapade ett nätverk för varje sjuårsperiod genom att koppla samliga par till de härledda etniciteterna. Det representerar antalet heterosexuella familjebildningar inom och mellan olika etniska grupper.²⁷ I nätverket görs en åtskillnad mellan män och kvinnor så att vi kan kartlägga könsskillnader i familjebildningsbeteende. Nätverket bidrar till en analys av hela det nationella familjebildningssystemet, det vill säga både mellan den inhemska majoritetsbefolkningen och olika invandrargrupper, samt mellan och inom invandrargrupperna.

Ett klassiskt dilemma i studiet av interetniska relationer är att grupperna som studeras är olika stora (jfr Blau 1977; Qian 2005). Vi behövde alltså ta den relativa storleken på grupperna i beaktande för att beräkna antalet förväntade parbildningar om det inte fanns någon homosocialitet alls. Det är nämligen skillnaden mellan det faktiskt observerade antalet parbildningar och det förväntade antalet som ger en fingervisning om homosocialitetens betydelse i olika grupper.²⁸

Det totala antalet heterosexuella familjerelationer inom och mellan fyra aggregerade kategorier för perioden 1973–2007 återfinns i

27. Av integritetsskäl exkluderades för små etniska kombinationer. Totalt innebar det en förlust på 0,5–1,2 procent av det totala antalet familjebildningar för varje sjuårsperiod.

28. Den ”noll-modell” som tillämpas här bygger på en relationell konfigurationsstabell där observerade värden omvandlas till procenttal över/under respektive förväntat värde.

tabell 8.1. Procenttalen anger den relativa avvikelserna mellan det observerade och förväntade värdet för varje typ av familjebildning inom och mellan de fyra kategorierna. Det observerade antalet familjebildningar mellan en utländsk man och en inhemska kvinna är drygt 50 procent lägre än det skulle ha varit om det inte funnits någon association mellan etniskt ursprung och familjebildningstendenser. Familjebildning mellan utlänningar, såväl inom som utom den enskilda gruppen, är över 200 procent vanligare än vad som kunde förväntas om inga homosociala effekter fanns.²⁹

Kvinnor Män	Inhemska	Utländska	Halvsvenska	Bland-utländska
Inhemska	1 334 495 + 11,6%	147 497 - 49,5%	108 018 + 7,2%	7 867 - 20,6%
Utländska	133 869 - 52,1%	220 984 + 224,1%	14 416 - 38,8%	4 126 + 78,2%
Halvsvenska	99 748 + 8,4%	12 996 - 42,1%	9 455 + 21,9%	809 + 6,1%
Bland-utländska	7 743 - 14,7%	3 214 + 45,0%	921 + 20,3%	260 + 245,4%

Tabell 8.1. Antalet familjebildningar inom och mellan större etniska kategorier 1973–2007

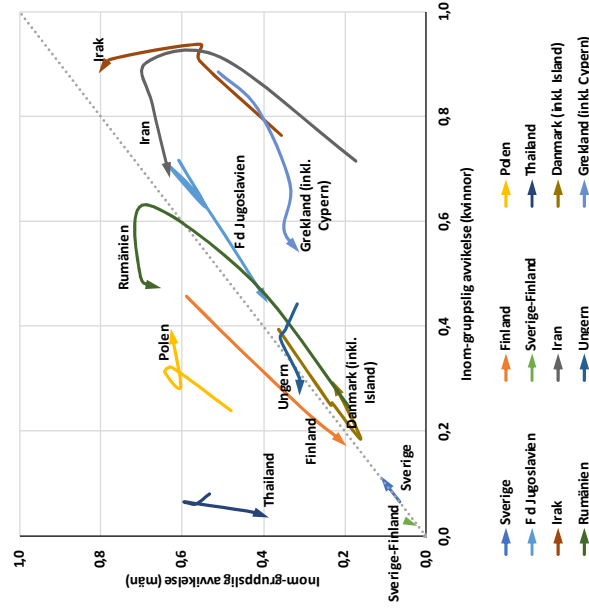
FAMILJEBILDNINGAR INOM GRUPPEN

Vi delade upp varje grupp i två undergrupper: de som bildar familj inom respektive utanför sin egen grupp. Vi beräknade således först hur det observerade antalet familjebildningar inom respektive grupp

29. Modellen för att beräkna förväntansvärdet behöver två antaganden. För det första antas att familjebildningarna är givna. För det andra bortser vi från social exponering. Olika typer av segregation – i skola, på arbetet och på bostadsmarknaden – hänger ihop. Inom ramen för studien utvecklas spatiala modeller för social exponering. I de analyser som presenteras i detta kapitel används dock ovanstående data i original utan försök att justera utifrån social exponering.

skiljer sig från vad som skulle ha förväntats om valet av partner hade varit helt slumpmässigt.

Figur 8.3 visar hur mycket vanligare det är att män och kvinnor från olika etniska grupper bildar familj med en partner från sin egen grupp. Dessutom visar figuren hur detta har förändrats över tid. Svenskar gifter sig allt oftare utanför sin egen grupp, men förändringen sker inte lika snabbt som minskningen av andelen svenskar, vilket innebär att vi över tid ser en ökad tendens för svenskar att bilda familj inom sin egen grupp. Figuren visar även på tydliga skillnader mellan olika grupper. Män från Iran och Irak bildar exempelvis i allt större omfattning familj med kvinnor från sina egna länder. Iranska kvinnor har under de två senaste perioderna blivit allt mer benägna

Figur 8.3. Tendenser och trender för inomgruppsliga familjebildningar, 1973–2008 (utvalda grupper, storleksjusterade)

att gifta sig med andra än sina landsmän. För thailändska kvinnor är mönstret det motsatta. Trots att familjebildning mellan thailändska kvinnor och inhemska svenska män är ungefär 20 gånger fler än antalet familjebildningar där båda är från Thailand, är andelen thailändska par högre än vad som skulle ha förväntats om parbildningarna inte uppvisat någon homosocialitet.

Samtliga grupper föredrar som figuren visar att bilda familj med en partner från sin egen grupp. Tendensen är svagast för personer med halvsvensk bakgrund. Ett exempel på det är den svensk-finländska gruppen nere i vänstra hörnet.³⁰

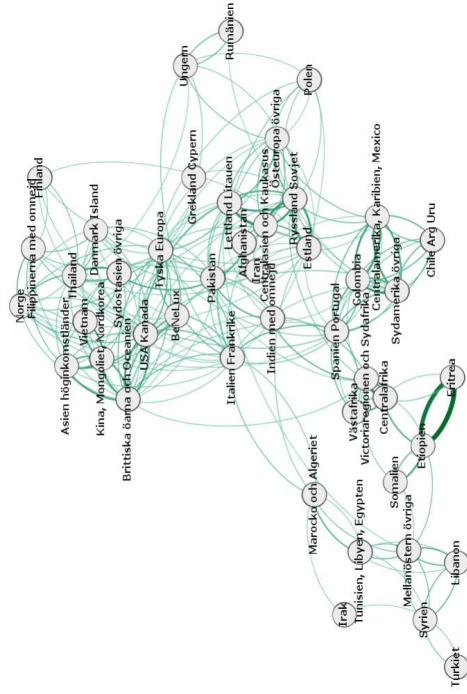
NÄTVERKET AV FAMILJEBILDNINGAR MELLAN OLIKA MIGRANTGRUPPER

För att kartlägga det interetniska nätverket av familjebildningar i Sverige utgick vi från de 49 landspecifika immigrantgrupperna i vår datamängd och beaktar samtliga familjebildningar – registrerade partnerskap och gemensamma barn – i dessa grupper mellan 1973 och 2007. Eftersom vi är intresserade av hur grupper med olika ursprung bildar familj och om det liknar internationella mönster, exkluderade vi de inhemska och halvsvenska grupperna. Fokus ligger alltså på integration *mellan* olika invandrargrupper. Precis som tidigare tolkar vi relationerna utifrån om de är större än vad som kan förväntas statistiskt.

Figur 8.4 visar hur nätverket av interetniska familjebildningar i Sverige såg ut 1973–2007. Noderna i nätverket är de olika invandrargrupperna. När det finns länkar mellan två noder betyder det att

30. Tidigare studier inom flertalet olika sociala kontexter pekar på att relativ gruppstorlek, eller upplevelsen därav, ofta är relaterad till inomgruppslig favoritism och lojalitet (t.ex. Ellemers & Van Rijswijk 1997:52ff). Vi hittar inget sådant samband: preferenserna för inomgruppsliga familjebildningar varierar, men har inget samband med relativ gruppstorlek.

antalet familjebildningar överstiger det förväntade. Länkarnas tjocklek är proportionella mot hur mycket vanligare sådana parbildningar är, och deras böjning anger en riktning. Medsolslänkar representerar familjebildningar från män till kvinnor, motsolslänkar motsvarande från kvinnor till män. För att tydliggöra hur nätverket ska tolkas kan vi se på den enskilda länken mellan Finland och Thailand. Denna går medsols från Finland till Thailand, vilket alltså innebär motsols från Thailand till Finland. Detta indikerar att finländska män bildar familj med thailändska kvinnor i större utsträckning än man statistiskt kan förvänta. Dock finns ingen motsvarande länk åt andra hållet: antalet finländska kvinnor som bildar familj med thailändska män är alltså mindre än vad som förväntas statistiskt. Liknande länkar finns mellan flera skandinaviska och sydostasiatiska länder. De sydostasiatiska länderna tycks utgöra ett undantag från ett mönster som tyder på geografisk närhet mellan dem som bildar familj.

Figur 8.4. Frekventa interetniska familjebildningsmönster i Sverige 1973–2007

Strukturen tycks i många fall reflektera såväl regionalgeografiska som kulturella likheter. Den starkaste länken finns mellan eritreanska och etiopiska män och kvinnor, där antalet familjebildningar är drygt 20 gånger större än förväntat.

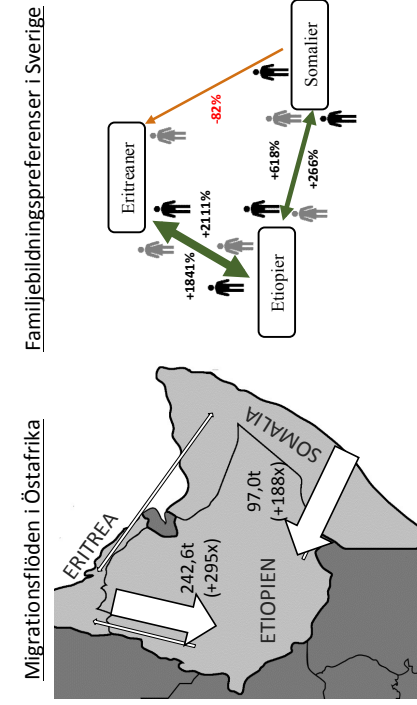
INTERNATIONELL BILATERAL MIGRATION

Med utgångspunkt i Världsbankens databas över internationell migration har vi kartlagt totala migrationsflöden under perioden 1990–1999 mellan varje par av de 46 länder och landsgrupper som återfinns i figur 8.4. Genom att applicera samma typ av nollmodell som där, kan vi räkna om varje bilateralt migrationsflöde till en procentuell avvikelse från nollmodellen. Avvikelsen användes vi som oberoende variabel i en linjär statistisk modell för att förklara graden av familjebildningar mellan motsvarande etniskt-nationella immigrantgrupper i Sverige. Resultatet av detta är att vi ser ett relativt starkt samband mellan det internationella nätverket av bilateral migration och preferenser mellan interetniska familjebildningar i Sverige.³¹ Tydligast märks det sambandet för Eritrea och Etiopien, där en avsevärd migration från Eritrea till Etiopien tycks hänga ihop med en påtaglig preferens att bilda familj med motsvarande migrantgrupper i Sverige (figur 8.5). Familjebildningar mellan etiopiska män och eritreanska kvinnor är 18,4 gånger vanligare än förväntan. En annan stor immigrantgrupp i Etiopien kommer från det krigshärjade Somalia. Även här noterar vi att somalier och etiopier i Sverige gärna bildar familj.

Som figur 8.5 visar är migration från Somalia till Eritrea liten och familjebildningar mellan somaliska män och kvinnor från Eritrea få och det omvända i princip försumbart för hela perioden 1973–2007. Vi kunde också se en del avvikelser när vi jämförde mönster för

31. Justerad R_2 på 27,15 % ($p = 0,000$). Den uppmätta korrelationskoefficienten (0,5214) skiljer sig markant från det QAP-genererade genomsnittet (0,0013; min = -0,0282; max = 0,0940).

Figur 8.5. Migrationsflöden i Östafrika (1990–1999) och till höger preferenser i familjebildning mellan etiopier, eritreaner och somalier i Sverige

migrationen med familjebildning i Sverige. Relationen Iran–Afghanistan är en sådan. Trots avsevärd migration från Afghanistan till Iran är antalet familjebildningar mellan iranier och afghaner i Sverige mindre än hälften av det förväntade. Drygt 680 000 afghaner flyttade över gränsen till Iran (med 22 individer i motsatt riktning). Däremot bildade färre än förväntat familj i Sverige.

INTERNATIONELLA SKILLNADER I SYNSÄTT OCH VÄRDERINGAR

Som vi tidigare nämnt är vår utgångspunkt att individer, vars värderingar och synsätt stämmer överens mer, tenderar att bilda familj oftrare. Vi använder WVS kulturella karta (se figur 3.1) men endast för åren 1995–1998. Den oberoende variabeln är kulturellt avstånd, som här mäts som det geometriska avståndet mellan två länder i denna figur. Liksom tidigare är den beroende variabeln den procentuella avvikelser för antalet förväntade familjebildningar mellan motsva-

rande immigrantgrupper i Sverige. Sambandet vi finner är dock både obefintligt och icke-signifikant.³²

VÄGEN FRAMÅT

Det finns utrymme för att förbättra studiet av möjliga samband mellan värderingar och familjebildningspreferenser, speciellt i fråga om hur skillnader och likheter i värderingar bör mätas. För det första kan det noteras att de två dimensionerna i WVS-kartan endast förklarar ca 70 procent av variationen mellan olika länder. För det andra är de prespecificerade landsgrupperna problematiska eftersom olika länder inom en specifik landsgrupp kan uppvisa ganska stora värdemässiga skillnader. Slutligen bör påpekas att insamlade data över värderingar ändras med tiden. Vi har använt resultat för perioden 1995–1998, men värderingar kan ju ändras för de immigranter som interagerat, integreras och bildar familj i Sverige.

För oss återstår också att förklara interetniska familjebildningspreferenser i Sverige och närmare studera beteendet hos de halvsvenska grupperna och undersöka hur de väljer att bilda familj. Dessa individer är konkreta manifestationer av integration, och frågan är om de beter sig mer ”inhemskt” än ”utländskt” i hur de själva väljer att bilda familj.

Intressant vore också att studera om plötsliga geopolitiska förändringar på den internationella arenan påverkar existerande interetniska familjer i Sverige. Registerdata gör det möjligt att kartlägga skillnadsor, vilket vi ämnar undersöka i relation till ett antal uppblussande internationella konflikter.

32. En linjär regression med permutationstest (QAP) gav oss ett justerat R^2 -värde på 2,8 % med ett p -värde på 0,088